

Lawbooks

Inleiding Strafrecht | Stappenplannen
2020 – 2021

VOORWOORD

Beste student(e),

Dit boekje bevat een aantal overzichtelijke stappenplannen voor het vak Inleiding Strafrecht. Veel leerstukken binnen het strafrecht kunnen eenvoudig uitgelegd worden door middel van een stappenplan. Onze stappenplannen bevatten de vereisten die je op je tentamen af moet gaan om in aanmerking te komen voor de volle punten.

Bestudeer deze stappenplannen nadat je de stof goed begrijpt! Als je de theorie en de achtergrond van de voorgeschreven leerstukken overslaat, zullen sommige punten onduidelijk voor je zijn. Het volstaat dus niet om alleen deze stappenplannen door te nemen. Voor de optimale voorbereiding raden wij je aan om ook gebruik te maken van de Lawbooks samenvattingen en het oefenpakket.

Lawbooks wenst je veel succes tijdens het lezen en een prettig cursusverloop.

Met vriendelijke groet,

Team Lawbooks

PSST... HOU JE VAN KORTING?

Sluit dan een abonnement af op Lawbooks! Je krijgt alle samenvattingen en oefenpakketten die je dit collegejaar nodig hebt het hele jaar door gratis thuisgestuurd. Kijk voor meer informatie op onze [website](#). Een abonnement kost voor het hele jaar maar €99!

INHOUDSOPGAVE

WEEK 1	
INTRODUCTIE	BLZ. 5
WEEK 2	
VOORONDERZOEK & DWANGMIDDELEN	BLZ. 7
WEEK 3	
VERVOLGING	BLZ. 11
WEEK 4	
STRAFBAAR FEIT & LEGALITEIT	BLZ. 13
WEEK 5	
OPZET & CULPA	BLZ. 16
WEEK 6	
STRAFUITSLUITINGSGRONDEN	BLZ. 20
WEEK 7	
SANCTIERECHT	BLZ. 25
OVERIG	
BESLISSINGSMODEL ART. 348/350 SV	BLZ. 27

BLIJF ALTIJD OP DE HOOGTE!

Word lid van de WhatsApp-groep van jouw jaarlaag en word meteen op de hoogte gehouden van de nieuwste releases, acties en kortingen van Lawbooks. Scan de QR-code hiernaast met je telefoon om lid te worden.

@lawbooks.nl

@lawbookssamenvattingen

ONTDEK DE VOORDELEN VAN LAWBOOKS.

De meest volledige samenvattingen

Je krijgt niet alleen de literatuur, maar ook arrestanalyses, tips & tricks van ouderejaars, handige stappenplannen en de antwoorden van de werkgroepvragen.

We hebben ook oefenpakketten

Wil je vlak voor het tentamen je kennis testen? Wij zijn het enige bedrijf dat ook oefenpakketten verkoopt met handige oefenvragen, uiteraard voorzien van het antwoord.

Exact toegespitst op de stof

Onze samenvattingen worden exact toegespitst op de stof die je voor het tentamen moet kennen. Je leest geen letter te veel of te weinig.

Geschreven door de beste juristen

De samenvattingen worden geschreven door de beste afgestudeerde juristen en meesters in het recht. Hierdoor weet je zeker dat je de beste kwaliteit krijgt.

De verantwoorde keuze

Onze producten worden uitsluitend gedrukt op papier dat goedgekeurd is door het FSC. Lawbooks is een slimme én verantwoorde keuze.

10%
KORTING

KORTINGSCOUPON

Ga je voor het eerst samenvattingen bij Lawbooks bestellen? Gebruik bij het afrekenen de code **UTRECHT10** en krijg direct 10% korting op je eerste bestelling.

WEEK 1

INTRODUCTIE

Introductie

Deze week maak je voor het eerst kennis met het strafrecht. Voor deze week zijn er geen concrete stappenplannen. Je moet vooral veel theorie bestuderen en leren. Zie hiervoor de Lawbooks samenvatting. Niettemin zijn er een paar (belangrijke) onderwerpen die extra aandacht verdienen, omdat ze vaak terugkomen op het tentamen. Deze worden hieronder in het kort genoemd.

Het rechtsgebied: plaats & doel

Het strafrecht valt uiteen in:

- Het **materieel strafrecht**;
- Het **formeel strafrecht**; en
- Het **sanctierecht**.

Het strafrecht dient twee doelen:

1. **Vergelding**; en
2. **Preventie**. Er bestaan twee vormen van preventie:
 - a. Generale preventie; en
 - b. Speciale preventie.

Het strafprocesrecht

Het (straf)procesrecht kan twee vormen aannemen:

- Een **inquisitoir proces**: Hierbij zijn justitie en rechter actief op zoek naar de waarheid. De verdachte is object van onderzoek. Partijen zijn dus niet gelijkwaardig; en
- Een **accusatoir proces**: Hierbij strijden twee gelijkwaardige partijen tegen elkaar en de rechter staat meer op de achtergrond. Hij stelt zich op als een scheidsrechter die er op toeziet dat men zich aan de 'spelregels' houdt.

In Nederland hebben we een **gematigd accusatoir proces**. Het voorbereidend onderzoek is inquisitoir (onderzoekend). Het onderzoek ter terechtzitting is daarentegen accusatoir (beschuldigend).

Het strafprocesrecht

Opsporing moet altijd voldoen aan de wettelijke vereisten van de desbetreffende opsporingsbevoegdheid. In bepaalde gevallen mag opsporing gebaseerd worden op de algemene taakstelling van de politie (art. 3 Politiewet jo. art. 141 en 142 Sv). Hiervoor moeten er wel aan twee vereisten worden voldaan:

1. Het **inbreukcriterium**: Er mag slechts beperkt inbreuk worden gemaakt op de grondrechten van de verdachte; en

2. Het **integriteitscriterium**: De opsporingsmethode is niet zeer risicovol voor de integriteit en beheersbaarheid van de opsporing.

Tip van Lawbooks: Zie in dit kader ook het arrest 'Stille SMS' (r.o. 2.4). Dit arrest geeft aan wanneer opsporing gebaseerd mag worden op de algemene taakstelling van de politie.

Beginselen van een behoorlijke procesorde

Alle handelingen die in het strafprocesrecht worden verricht, moeten niet alleen voldoen aan de eisen die de wet daaraan stelt (wetmatigheid), maar ook aan de zogenaamde **beginselen van een behoorlijke procesorde** (rechtmatigheid). Deze beginselen zijn door de Hoge Raad erkend in het arrest 'Braak bij binnentreden'. In totaal kunnen vier verschillende beginselen worden onderscheiden:

1. **Vertrouwensbeginsel**;
2. **Gelijkheidsbeginsel**;
3. **Beginsel van zuiverheid van oogmerk** (*détournement de pouvoir*);
4. **Het beginsel van redelijke en billijke afweging**: Dit beginsel schrijft voor dat handelingen moeten voldoen aan de eisen van:
 - a. **Proportionaliteit**; en
 - b. **Subsidiariteit**.

Tip van Lawbooks: Meestal gaat het op het tentamen bij optreden van een opsporingsambtenaar mis bij de proportionaliteit! De andere beginselen spelen doorgaans een kleinere rol (uitzonderingen zijn natuurlijk mogelijk, dus lees de casus goed).

WEEK 2

VOORONDERZOEK & DWANGMIDDELEN

Introductie

Deze week draait om (de rechten van) de verdachte en de verschillende dwangmiddelen die tegen de verdachte ingezet kunnen worden. We staan in het navolgende stil bij de definitie van de verdachte en bij een aantal belangrijke dwangmiddelen die hoogstwaarschijnlijk terug gaan komen op het tentamen.

De verdachte en diens rechten

Uit art. 27 lid 1 Sv blijkt wanneer een persoon aangemerkt kan worden als een verdachte voor het strafrecht. Iemand kan worden aangemerkt als verdachte indien sprake is van:

1. Een **redelijk vermoeden van schuld**;
2. Aan een **strafbaar feit**;
3. Dat volgt uit **feiten of omstandigheden**.

Tip van Lawbooks: Maak bij de invulling van deze vereisten gebruik van de arresten 'Hollende Kleurling' en 'Damrak'.

Zodra een persoon als een verdachte kan worden aangemerkt, krijgt hij diverse rechten. De belangrijkste drie zijn:

- Het **zwijgrecht** (art. 29 Sv): De verdachte moet wel op zijn zwijgrecht gewezen worden. Als dat niet gebeurt, heeft dat consequenties in het onderzoek. Zie in dit verband het arrest 'Plastic Booschappentasje'.
- Het **recht op rechtsbijstand** (art. 28 Sv); en
- Het **recht op inzage in de processtukken** (art. 30 Sv).

Dwangmiddelen

Zodra een persoon aangemerkt kan worden als een verdachte mogen diverse **dwangmiddelen** tegen hem ingezet worden. De wet kent tientallen dwangmiddelen, dus het is onbegonnen werk om ze allemaal te bespreken. Elk dwangmiddel heeft diverse vereisten waaraan voldaan moet worden, alvorens dit middel rechtens ingezet mag worden tegen de verdachte. Bij de beoordeling van de vraag of aan alle vereisten van een bepaald dwangmiddel is voldaan, kun je gebruik maken van het ezelsbruggetje 'De vijf W's' (Wat? Wie? Tegen Wie? Wanneer? Met Welk Doel?). Als je deze vijf vragen hebt beantwoord, heb je meestal ook altijd alle vereisten van het desbetreffende dwangmiddel behandeld. Niettemin zijn er drie dwangmiddelen die extra aandacht verdienen:

1. Aanhouding (bij heterdaad);
2. Inverzekeringstelling; en
3. Voorlopige hechtenis.

We noemen de vereisten van dit dwangmiddel in het bijzonder omdat deze iets lastiger zijn dan de overige dwangmiddelen (zo bevatten ze meer vereisten). Daarnaast weten wij uit ervaring dat de kans groot is dat er op het tentamen naar een van deze drie dwangmiddelen wordt gevraagd.

Aanhouding bij heterdaad

Aanhouding is een vorm van vrijheidsberoving die tot doel heeft de verdachte over te brengen naar een plaats waar hij zal worden voorgeleid aan een (hulp)officier van justitie die hem vervolgens zal verhoren. Aanhouding kan op twee manieren:

1. Bij ontdekking van een strafbaar feit op **heterdaad** (art. 53 jo. art. 128 Sv); of
2. Bij ontdekking van een strafbaar feit buiten heterdaad (art. 54 Sv).

Als het gaat om aanhouding bij heterdaad moet je, naast de vijf W's, beoordelen of sprake is van een heterdaad-situatie. Je moet kortom bij dit dwangmiddel de volgende stappen afdraaien:

1. **Wat?** Geef aan dat het gaat om het dwangmiddel aanhouden bij heterdaad (art. 53 Sv).
2. **Wie?** Iedereen. Dat betekent ook burgers mogen aanhouden bij heterdaad.
3. **Tegen wie?** De verdachte in de zin van art. 27 lid 1 Sv. Ga hierbij ook de drie vereisten af voor het zijn van verdachte!
4. **Wanneer?** Bij ontdekking op heterdaad (art. 128 Sv). Geef aan of sprake is van een situatie als omschreven in art. 128 Sv. Dit is een belangrijke stap!
5. **Welk doel?** De verdachte onverwijld overdragen aan een opsporingsambtenaar en vervolgens geleiden naar plaats van verhoor.

Tip van Lawbooks: Vergeet niet, nadat je deze stappen hebt doorlopen, om ook de beginselen van een behoorlijke procesorde af te gaan! Doe je dit niet, dan laat je punten liggen. Zie voor de beginselen week 1 van dit document of de Lawbooks samenvattingen voor een uitgebreidere toelichting.

Inverzekeringstelling

Na ophouden voor onderzoek is de inverzekeringstelling het tweede dwangmiddel waardoor een verdachte van zijn vrijheid kan worden beroofd. Zie hiervoor art. 57 Sv. De inverzekeringstelling is lastig omdat er aan behoorlijk wat voorwaarden moet zijn voldaan die op verschillende plekken in de wet staan. We lopen de inverzekeringstelling af met behulp van de vijf W's:

1. **Wat?** Het gaat om de inverzekeringstelling (art. 51 e.v. Sv). Let hierbij ook op art. 59 lid 1 Sv. Uit deze bepaling volgt dat er een ondertekend én gedagtekend bevel tot inverzekeringstelling moet zijn.
2. **Wie?** Ten eerste is vereist dat de inverzekeringstelling wordt bevolen door de (hulp)officier van justitie (art. 57 lid 1 Sv) aan wie de verdachte is voorgeleid én die

hem heeft verhoord. Dit is een belangrijke eis: de verdachte moet dus eerst verhoord zijn voordat de inverzekeringstelling mogelijk is.

3. **Tegen wie?** Er moet voorts sprake zijn van een verdachte in de zin van art. 27 lid 1 Sv. Vergeet deze stappen niet af te gaan.
4. **Wanneer?** Inverzekeringstelling is slechts mogelijk indien sprake is van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (art. 58 lid 1 Sv). Dit betekent dat je ook naar art. 67 Sv moet kijken. In deze bepaling staat wanneer er sprake is van een feit waarvoor voorlopige hechtenis mogelijk is.
5. **Welk doel?** Inverzekeringstelling is slechts toegestaan in het belang van het onderzoek (art. 57 lid 1 Sv).

Tip van Lawbooks: Vergeet niet, nadat je deze stappen hebt doorlopen, om ook de beginselen van een behoorlijke procesorde af te gaan! Doe je dit niet, dan laat je punten liggen. Zie voor de beginselen week 1 van dit document of de Lawbooks samenvattingen voor een uitgebreidere toelichting.

Tip van Lawbooks: Inverzekeringstelling mag ten hoogste drie dagen duren (art. 58 lid 2 Sv). Het kan wel verlengd worden met drie dagen. De rechter-commissaris verhoort de verdachte die in verzekering is gesteld uiterlijk binnen drie dagen en achttien uur (art. 59a lid 1 Sv).

Voorlopige hechtenis

Na de inverzekeringstelling kan langere vrijheidsbeneming noodzakelijk blijken. Men spreekt dan van voorlopige hechtenis. De kern van de regeling van de voorlopige hechtenis komt terug in art. 67 en 67a Sv. Voordat de bevoegdheid tot het geven van een oordeel over de voorlopige hechtenis voor de rechter ontstaat, moet aan vier voorwaarden zijn voldaan:

1. Een **geval** waarin voorlopige hechtenis is toegelaten (art. 67 Sv). In de volgende twee gevallen is voorlopige hechtenis toegelaten:
 - a. Het gaat om een strafbaar feit waar minimaal vier jaar gevangenisstraf op staat (zoals moord) of om een strafbaar feit dat genoemd wordt in art. 67 lid 1 Sv. Zie voor deze gevallen ook art. 67 lid 1 Sv.
 - b. Het gaat om een geval zoals in art. 67 lid 2 Sv. Kortom, een feit waarop gevangenisstraf staat en daarbij heeft de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland.
2. Een **grond** voor voorlopige hechtenis (art. 67a lid 1 Sv). De twee mogelijke gronden tref je aan in art. 67a lid 1 Sv:
 - a. Art. 67a lid 1 sub a Sv: **vluchtgevaar**. Deze grond spreekt voor zich; en
 - b. Art. 67a lid 1 sub b Sv: *'gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid'*. Bij deze grond moet je ook kijken naar het tweede lid (art. 67a lid 2 Sv). Daarin worden vijf gevallen gegeven waarin voldaan wordt aan het vereiste van *'een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid'*.

Grofweg moet het bij gewichtige redenen van maatschappelijke veiligheid gaan om ernstige feiten waardoor de rechtsorde ernstig is geschokt, gevaar voor recidive en gevaar dat de waarheidsvinding belemmerd zal worden (collusiegevaar). Art. 67a lid 2 Sv geeft een limitatieve opsomming en de vereisten zijn niet cumulatief.

3. **Ernstige bezwaren** tegen de verdachte (art. 67 lid 3 Sv). Let wel, er moet méér zijn dan alleen het zijn van een verdachte in de zin van artikel 27 Sv. De verdachte moet bijvoorbeeld hebben bekend of het staat onomstotelijk vast dat de verdachte het feit heeft begaan.
4. Het **anticipatiegebod**: De periode van vrijheidsbeneming zal bij toewijzing van de vordering tot voorlopige hechtenis niet langer duren dan de vrijheidsbenemende sanctie die de rechter naar verwachting zal opleggen (art. 67a lid 3 Sv).

WEEK 3

VERVOLGING

Introductie

In week 3 passeert de vervolging van de verdachte de revue. De belangrijkste leerstukken in het kader van de vervolging komen terug in de **formele vragen** van art. 348 Sv. De formele vragen, en de stappen die bij de beantwoording van die vragen gezet dienen te worden, worden uitgebreid besproken in het **beslissingsmodel**, achterin dit document. Andere stappenplannen zijn voor deze week verder niet te maken. Wel is er een aantal belangrijke onderwerpen dat kort genoemd moet worden omdat er een aanzienlijke kans bestaat dat deze terug gaat komen op het tentamen. Zie voor de overige onderwerpen/leerstukken de Lawbooks samenvatting.

Opportuniteitsbeginsel

Het **Openbaar Ministerie** (hierna: OM) is een overheidsorgaan dat is belast met het handhaven van de rechtsorde (art. 124 Wet RO). De taken die hierbij horen zijn in ieder geval het opsporen en vervolgen van strafbare feiten en het tenuitvoerleggen van vonnissen. Bij de rechtbanken wordt het OM vertegenwoordigd door de **officier van justitie** (hierna: OvJ). De OvJ bepaalt naar welke strafbare feiten de strafrechters gaan kijken, dit bepalen de strafrechters niet zelf. De OvJ heeft zeggenschap het alleenrecht op de keuze van het ten laste te leggen feit.

De zojuist genoemde vrijheid in de **vervolgingsbeslissing** volgt uit art. 167 lid 2 Sv. Hierbij is het **opportunistebeginsel** van belang: een OvJ moet altijd op grond van beleidsmatige overwegingen de wenselijkheid van een vervolging beoordelen.

Dagvaarding

De **dagvaarding** heeft vier functies:

1. Aanduiden van de persoon van de verdachte;
2. Het oproepen van de verdachte voor een bepaald gerecht;
3. Het beschuldigen van de verdachte;
4. De verdachte informeren omtrent de rechten die hem toekomen.

Tenlastelegging

We kennen verschillende vormen van de **tenlastelegging**:

- **Enkelvoudige tenlastelegging**: Hierbij wordt er door de OvJ slechts een strafbaar feit ten laste gelegd.
- **Cumulatieve tenlastelegging** (ook wel meervoudige tenlastelegging genoemd): Bij deze vorm worden meerdere feiten ten laste gelegd. Deze variant wordt gebruikt als de verdachte meerdere strafbare feiten gepleegd zou hebben. Zo worden losse strafzaken allemaal in dezelfde zaak afgehandeld.

- **Primair-subsidiaire tenlastelegging:** Deze tenlastelegging wordt gebruikt als de OvJ twijfelt tussen een 'erge' en een minder 'erge' variant van één delict.
- **Alternatieve tenlastelegging:** Bij deze variant kan de rechter het ene feit bewezen verklaren zonder het andere ten laste gelegde feit in onderzoek te nemen.

Tip van Lawbooks: De hierboven genoemde vormen van tenlastelegging kunnen gecombineerd worden toegepast. Zie het boek op blz. 246 en verder voor enkele voorbeelden van tenlasteleggingen. Een belangrijk arrest in het kader van de tenlastelegging is *'Moord en doodslag'*. Zie voor meer informatie de Lawbooks samenvatting.

WEEK 4

STRAFBAAR FEIT & LEGALITEIT

Introductie

In deze week kijken we naar het materieel strafrecht. De vereisten van het strafbare feit staan centraal en we staan stil bij het legaliteitsbeginsel. Duidelijke stappenplannen zijn er niet, behoudens het beslissingsmodel, in het bijzonder art. 350 Sv. De vereisten van een strafbaar feit komen namelijk allemaal terug in art. 350 Sv. Wil je weten hoe dit is uitgewerkt? Werp dan een blik op het beslissingsmodel, achterin dit document. Hieronder noemen we alvast de vier vereisten van een strafbaar feit. Ook staan we stil bij (de deelnormen van) het materieelrechtelijke legaliteitsbeginsel.

Vereisten strafbaar feit

De wettelijke delictsomschrijving bestaat uit bestanddelen. Iemand is dus pas strafbaar indien:

1. Er sprake is van een **menselijke gedraging**;
2. De bestanddelen van de **delictsomschrijving** zijn vervuld;
3. De gedraging **wederrechtelijk** is; en
4. De dader **verwijtbaar** is.

Deze vier componenten komen ook terug in de materiële vragen van art. 350 Sv. De laatste twee componenten noemt men ook wel de **elementen** van het strafbare feit. Zowel de wederrechtelijkheid als de verwijtbaarheid kunnen vervallen indien de dader zich met succes beroept op een strafuitsluitingsgrond (zie week 6 voor meer informatie over dit leerstuk).

Eindoordeel rechter

Als de wederrechtelijkheid of de verwijtbaarheid vervalt komt de rechter tot ontslag van alle rechtsvervolgning (art. 352 lid 2 Sv) (hierna: **OVAR**). De rechter komt ook tot OVAR indien de bewezenverklaarde gedraging niet valt onder een wettelijke delictsomschrijving. Indien de gedraging niet bewezenverklaard kan worden, komt de rechter tot **vrijspraak**. Als alle componenten aanwezig zijn komt de rechter toe aan de vierde vraag van art. 350 Sv, te weten de straftoematingsvraag. De verdachte wordt dan veroordeeld.

Verschuiving van elementen

De gang van zaken is echter anders indien de wederrechtelijkheid of de verwijtbaarheid niet bestaan als component, maar juist als bestanddeel opgenomen zijn in de delictsomschrijving. Deze bestanddelen komen dan bij de eerste materiële vraag aan bod en dat betekent dat de officier van justitie ze ook moet aantonen. Afhankelijk van het bestanddeel zal in zo'n geval een beroep op een strafuitsluitingsgrond niet leiden tot OVAR, maar juist tot vrijspraak. Dat komt door het feit dat de gedraging bij de

eerste vraag dan niet bewezen kan worden verklaard. Let bij het lezen van de delictsomschrijving goed op, want de wederrechtelijkheid kan soms ingebakken zijn in een ander begrip, zoals bij mishandeling.

Legaliteitsbeginsel

Het **materieelrechtelijke legaliteitsbeginsel** komt in Nederland terug in artikel 1 Sr. Daarnaast is voor het Nederlandse recht artikel 7 EVRM, alsmede artikel 15 IVBPR van belang. Het legaliteitsbeginsel vindt voor het Nederlandse recht uitdrukking in vier concrete deelnormen:

1. Het **lex scripta-gebod**: Strafrechtelijke aansprakelijkheid mag uitsluitend gevestigd worden op grond van een wettelijke strafbepaling. Iemand kan niet strafrechtelijk worden vervolgd op grond van het gewoonterecht;
2. Het **lex certa-gebod**: Wettelijke strafbepalingen moeten helder afgebakend en begrijpelijk zijn. Het gaat echter niet zover dat deze strafbepalingen tot in het kleinste detail elke handeling bij voorbaat moeten regelen. Enige vaagheid is geboden zodat een strafbepaling een langere tijd mee kan gaan en in meer situaties van toepassing kan zijn;
3. Het **lex stricta-gebod**: De verboden handelingen moeten duidelijk omschreven zijn in de wet, maar er mag gebruik worden gemaakt van open normen zodat een strafbepaling langer mee gaat en werkbaar is (zie in dit kader het arrest 'Onbehoorlijk gedrag'). De rechter zal dergelijke normen moeten interpreteren, maar de rechterlijke interpretatievrijheid en toepassingsvrijheid kent zekere grenzen. De rechter kan bij het interpreteren een combinatie toepassen van verschillende interpretatiemethoden.¹ Bij het interpreteren en kwalificeren van een gedraging is extensief interpreteren wél toegestaan, maar analoog interpreteren niet;
4. Het **verbod van terugwerkende kracht**: Het opleggen van een straf is alleen toegestaan indien de gedraging ten tijde van het begaan al strafbaar was.

¹ Zie voor een overzicht van de interpretatiemethoden de Lawbooks samenvatting.

DE MEEST VERKOCHTE SAMENVATTING VAN UTRECHT.

We verkopen
jaarlijks **15.000**
samenvattingen
in Utrecht.

Al 8 jaar een begrip.
Alle studenten kiezen voor Lawbooks.

Lawbooks. Je beste studievriend.

Op zoek naar kwaliteitssamenvattingen zodat je goed voorbereid het tentamen in kunt gaan? Lawbooks is al 8 jaar de keuze van alle rechtenstudenten in Utrecht. Wij hebben duizenden studenten geholpen bij het halen van de tentamens én hun bachelor. Kijk voor meer informatie op www.lawbooks.nl/utrecht

WEEK 5

OPZET & CULPA

Introductie

Deze week staan we stil bij de subjectieve bestanddelen opzet en culpa. Opzet en culpa worden subjectief genoemd omdat zij een geestesgesteldheid (intentie) van de dader zouden beschrijven. Opzet en culpa worden samen ook wel de **schuldvormen** genoemd. In de Lawbooks samenvattingen is te zien dat er verschillende gradaties bestaan van zowel opzet als culpa. We gaan de gradaties af van ernstig naar minder ernstig:

- **Opzet:** Opzet kent de volgende gradaties:
 - Willens en wetens;
 - Noodzakelijkheidsbewustzijn;
 - **Voorwaardelijk opzet**
- **Culpa:**
 - **Bewuste schuld;**
 - Onbewust schuld.

Het **voorwaardelijk opzet** is de 'zwakste' vorm van opzet en de **bewuste schuld** is de 'ergste' vorm van culpa. Wat betekenen deze begrippen?

- **Voorwaardelijk opzet:** Zich willens en wetens blootstellen aan de aanmerkelijke kans dat een bepaald gevolg zal intreden.
- **Bewuste schuld:** Het niet gewilde gevolg wordt op lichtvaardige wijze onwaarschijnlijk geacht;²

De scheidingslijn tussen de bewuste schuld en het voorwaardelijk opzet is flinterdun, maar de gevolgen zijn groot: een persoon die een strafbaar feit opzettelijk pleegt zal doorgaans strenger gestraft worden dan een persoon die een strafbaar feit culpoos pleegt.

Op je tentamen zul je geconfronteerd worden met de vraag of het delict opzettelijk is gepleegd dan wel culpoos. Je zult uiteraard een lastige casus krijgen die op de rand balanceert tussen het voorwaardelijk opzet en de bewuste schuld (dan wel roekeloosheid). Een eenvoudige casus waarbij sprake is van de gradatie 'willens en wetens' kan immers iedereen oplossen. Voor deze week zijn, zoals je waarschijnlijk kunt raden, twee stappenplannen belangrijk: die van het voorwaardelijk opzet en die van de bewuste schuld.

Op de volgende pagina's gaan we de twee stappenplannen af.

² Als een onaanvaardbaar groot risico welbewust wordt genomen en zeer lichtzinnig onwaarschijnlijk geacht is er sprake van roekeloosheid. De roekeloosheid valt nog steeds binnen de bewuste schuld maar fungeert bij sommige delicten als strafverzwarringsgrond.

Stappenplan voorwaardelijk opzet

Krijg je op het tentamen de vraag of er in een bepaald geval sprake is van voorwaardelijk opzet? Ga dan de volgende **drie stappen** af:

STAP 1

Begin altijd met het noemen van de **definitie** van voorwaardelijk opzet. Deze kun je terugvinden in het arrest 'Spookrijder' (**r.o. 3.3**):

'Voorwaardelijk opzet op een bepaald gevolg is aanwezig indien de verdachte zich willens en wetens heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat dat gevolg zal intreden. Voor de vaststelling dat de verdachte zich willens en wetens heeft blootgesteld aan zulk een kans is niet alleen vereist dat de verdachte wetenschap heeft van de aanmerkelijke kans dat het gevolg zal intreden, maar ook dat hij die kans ten tijde van de gedraging bewust heeft aanvaard'.

STAP 2

Behandel vervolgens de **drie vereisten** van voorwaardelijk opzet. Deze kun je eveneens terugvinden in het arrest 'Spookrijder' (**r.o. 3.3**). Noem ook altijd dit arrest als je het hebt over voorwaardelijk opzet. Ga bij deze stap de volgende drie eisen af:

1. De **risicocomponent**: Er moet sprake zijn van een aanmerkelijke kans dat het strafbare gevolg zou intreden. Dit betekent dat de aanmerkelijke kans **naar algemene ervaringsregel aannemelijk** moet zijn;
2. De **kenniscomponent**: Was de verdachte bewust van de aanmerkelijke kans? Bij de beantwoording van de vraag of de verdachte wetenschap heeft gehad van de kans kun je kijken naar wat een normaal mens zou hebben geweten (**normaliseren**). Als de aanmerkelijke kans van algemene bekendheid is, mag je aannemen dat de verdachte zich dit ook heeft gerealiseerd, tenzij sprake is van contra-indicaties.
3. De **wilsc component**: De verdachte moet de aanmerkelijke kans bewust hebben aanvaard. Indien de verklaringen van de verdachte en/of bijvoorbeeld eventuele getuigenverklaringen geen inzicht geven omtrent hetgeen ten tijde van de gedraging in het hoofd van de verdachte is omgegaan, moeten we kijken naar de feitelijke omstandigheden van het geval (**objectiveren**). Daarbij zijn de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht, van belang. Let hierbij ook op eventuele contra-indicaties (zie hiervoor het arrest 'Porsche'). Verwijs ook naar dit arrest als er mogelijke contra-indicaties aanwezig zijn.

Tip van Lawbooks: Wil je weten welke concrete bewoordingen je bij deze stap moet gebruiken? Zie dan het voorbeeld in je boek op blz. 79. Dit is echt hét schoolvoorbeeld van hoe een vraag naar het voorwaardelijk opzet op het tentamen uitgewerkt dient te worden. Je kunt ook gebruik maken van de oefenvragen in het Lawbooks Oefenpakket bij dit vak.

STAP 3

Trek een **conclusie**. Geef antwoord op de vraag en geef aan of er al dan niet sprake is van voorwaardelijk opzet. Dit is een logische stap, maar studenten willen deze nog wel eens vergeten en laten zo toch een paar punten liggen.

Tip van Lawbooks: Lees de vraagstelling goed! Het kan zijn dat er gevraagd wordt: 'tot welk oordeel zal de rechter in het onderhavige geval komen?' Indien zo'n vraag wordt gesteld moet je ook aangeven of sprake is van vrijspraak of OVAR. Dat betekent dat je ook de materiële vragen van art. 350 Sv moet doorlopen! Zie hiervoor het beslissingsmodel, achterin dit document.

Stappenplan culpa (bewuste schuld)

Krijg je op het tentamen de vraag of er in een bepaald geval sprake is van culpa (in het bijzonder bewuste schuld)? Ga dan de volgende **drie stappen** af:

STAP 1

Begin altijd met het noemen van de **definitie** van culpa:³

'Culpa is een verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid'.

STAP 2

Behandel vervolgens de **drie vereisten** van culpa:

1. **Onvoorzichtig gedrag:** Hierbij moet je kijken of sprake was van een **gevaarlijke gedraging**. Bij deze eis kun je jezelf twee vragen stellen om tot een antwoord te komen:
 - a. Kon de verdachte het (onwenselijke) gevolg van zijn gedraging voorzien?
 - i. Ja, indien een normaal mens het gevolg kon en behoorde te kennen. Let wel op de **Garantenstellung**: sommigen kunnen én behoren meer te voorzien. Voor hen geldt een verhoogde zorgplicht (zie ook het arrest 'Verpleegster'). Dit is de subjectieve voorzienbaarheid.
 - ii. Ja, indien een concreet voorschrift is overtreden dat juist strekt ter voorkoming van het gevolg. Dit is de zogenaamde objectieve voorzienbaarheid.
 - b. Was er ook de plicht om de gedraging achterwege te laten?
 - i. Nee, indien met de gedraging een **geoorloofd risico** werd genomen;
 - ii. Nee, indien er sprake was van een **rechtvaardigingsgrond**.
2. **Aanmerkelijke mate:** Is het onvoorzichtige gedrag van voldoende gewicht om 'aanmerkelijk' genoemd te kunnen worden? Dat hangt af van de aard van de

³ De definitie kun je niet zo snel terugvinden in een arrest, maar vloeit voort uit de literatuur. Zie ook het boek op blz. 70.

gezamenlijke gedragingen/overtredingen i.c.m. de omstandigheden van het geval. Is er bijvoorbeeld een te groot risico genomen? Zie in dit kader ook het arrest 'Klimwand'.

3. **Verwijtbaarheid:** Kon van de verdachte worden gevergd dat hij anders handelde? In andere woorden: was het gedrag vermijdbaar?
 - a. Nee, indien er sprake is van een **schulduitsluitingsgrond**.

Tip van Lawbooks: Normaliter moet je ook kijken of sprake is van een **causaal verband**. Culpa vereist niet alleen een verwijtbare aanmerkelijke onvoorzichtigheid, maar ook causaal verband tussen de gedraging en het gevolg. Het causaal verband zou dan de vierde stap zijn geweest. Dit leerstuk komt pas aan bod in het tweede jaar bij het vak 'Materieel Strafrecht'. Het causaal verband hoeft bij dit vak dus niet aangetoond te worden.

STAP 3

Trek een **conclusie**. Geef antwoord op de vraag en geef aan of al dan niet sprake is van culpa. Dit is een logische stap, maar studenten willen deze nog wel eens vergeten en laten zo toch een paar punten liggen.

Tip van Lawbooks: Lees de vraagstelling goed! Het kan zijn dat gevraagd wordt: 'tot welk oordeel zal de rechter in het onderhavige geval komen?' Indien zo'n vraag wordt gesteld moet je ook aangeven of er sprake is van vrijspraak of OVAR. Dat betekent dat je ook de materiële vragen van art. 350 Sv moet doorlopen! Zie hiervoor het beslissingsmodel, achterin dit document.

Tip van Lawbooks: Wil je weten hoe je de culpa moet uitwerken op het tentamen? Werp dan een blik op de casusvragen in het Lawbooks Oefenpakket.

WEEK 6

STRAFUITSLUITINGSGRONDEN

Introductie

De **strafuitsluitingsgronden** staan deze week centraal. Een persoon die een strafbaar feit pleegt wordt niet veroordeeld indien hij zich kan beroepen op een strafuitsluitingsgrond. De Lawbooks gaan uitgebreid in op dit leerstuk. We geven hier daarom alleen een kort overzicht van alle strafuitsluitingsgronden. Daarnaast staan we stil bij noodweer(exces). Tot slot geven we ook aan tot welk eindoordeel de rechter zal komen indien een van de elementen niet bewezen kan worden.

Overzicht strafuitsluitingsgronden

We kunnen een onderscheid maken tussen:

- **Algemene strafuitsluitingsgronden:** Deze gronden zijn van toepassing op alle delicten; en
- **Bijzondere strafuitsluitingsgronden:** Deze gronden gelden alleen bij een bepaald delict en zijn vermeld in het artikel van dat delict.

Bij dit vak staan we uitsluitend stil bij de algemene strafuitsluitingsgronden. We kunnen hierbij een onderscheid maken tussen:

- **Schulduitsluitingsgronden:** Deze gronden excuseren de dader en nemen de verwijtbaarheid weg; en
- **Rechtvaardigingsgronden:** Deze gronden excuseren de daad en nemen de wederrechtelijkheid weg.

We kennen de volgende strafuitsluitingsgronden:

Rechtvaardigingsgronden	Schulduitsluitingsgronden
Noodweer (art. 41 lid 1 Sr)	Noodweerexces (art. 41 lid 2 Sr)
Overmacht als noodtoestand (art. 40 Sr)	(Psychische) overmacht (art. 40 Sr)
Bevoegd ambtelijk bevel (art. 43 lid 1 Sr)	Onbevoegd ambtelijk bevel (art. 43 lid 2 Sr)
Wettelijk voorschrift (art. 42 Sr)	Ontoerekeningsvatbaarheid (art. 39 Sr)
Ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid	Afwezigheid van alle schuld (hierna: Avas)

De lichtgroen gemarkeerde strafuitsluitingsgronden komen niet terug in de wet maar zijn in de rechtspraak ontwikkeld. Avas is in de praktijk relevant en is voor het eerst erkend in het populaire arrest 'Melk-en-Water'.

Noodweer(exces)

Alle strafuitsluitingsgronden worden uiteraard uitgebreid toegelicht in de Lawbooks samenvattingen. Niettemin vragen noodweer (rechtvaardigingsgrond) en noodweerexces (schulduitsluitingsgrond) om extra aandacht. Deze twee strafuitsluitingsgronden zijn, ten opzichte van de overige gronden, behoorlijk lastig omdat je veel verschillende stappen moet aangaan bij de beoordeling van de vraag of het beroep op noodweer(exces) kans van slagen heeft. We gaan daarom alle vereisten van noodweer(exces) voor je op een rij zetten.

Stappenplan noodweer

Noodweer (art. 41 lid 1 Sr) is het recht om je te verdedigen tegen een aanval. Voor een geslaagd beroep op noodweer moet aan enkele vereisten worden voldaan. We zullen deze vereisten nu nader toelichten en hierbij maken we gebruik van het overzichtsarrest van de Hoge Raad, waarin handvatten worden geboden voor de invulling van deze vereisten.

De vereisten waaraan voldaan moeten worden voor een geslaagd beroep op noodweer luiden als volgt:

1. **Verdediging van specifieke rechtsgoederen (r.o. 3.3):** Voor noodweer is allereerst een verdediging vereist en géén aanval. De handeling moet op grond van de verschijningsvorm én de bedoeling van de persoon die de handeling verricht aangemerkt kunnen worden als een verdediging. Daarnaast moet de handeling gericht zijn op de verdediging van de rechtsgoederen die genoemd worden in art. 41 lid 1 Sr, te weten: lijf, eerbaarheid of goed (een verdediging van het huisrecht valt hier dus niet onder! Zie ook het arrest 'Noodweer en huisrecht'). Nog enkele opmerkingen over de drie rechtsgoederen:
 - a. **Lijf:** Je mag niet alleen jezelf beschermen, maar ook het lijf van een ander. Je mag ook je lijf beschermen als je bewegingsvrijheid wordt ingeperkt.
 - b. **Eerbaarheid:** Het begrip eerbaarheid wordt niet aangetast door een belediging. Kortom, als iemand je uitscheldt mag je hem niet in elkaar beuken.
 - c. **Goed:** Ook illegale goederen, zoals cocaïne, mag je beschermen.
2. **Ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding (r.o. 3.4):** De verdediging moet gericht zijn tegen een ogenblikkelijke en wederrechtelijke aanranding. Wat betekenen deze begrippen?
 - a. **Ogenblikkelijke:** Er moet sprake zijn van een onmiddellijk dreigend gevaar voor een aanranding. Alleen het hebben van vrees voor een aanranding is niet voldoende om je met succes te kunnen beroepen op noodweer.
 - b. **Wederrechtelijke:** De aanranding moet voorts wederrechtelijk zijn. Dat is niet het geval als de politie dwangmiddelen toepast en je daarop reageert.
3. **Geboden door de noodzakelijke verdediging (r.o. 3.5.1 e.v.):** In dit vereiste brengt de wetgever de proportionaliteit en subsidiariteit naar voren, al blijkt dat

niet meteen uit de gekozen bewoordingen. Dit vereiste valt uiteen in twee subvereisten:

- a. De verdediging moet noodzakelijk zijn (**subsidiariteit**): Er moet worden onderzocht of de verdachte zich aan het gevaar had kunnen én moeten onttrekken. Dit houdt in dat de persoon die een beroep doet op noodweer geen reële en redelijke mogelijkheid had om van de aanranding weg te lopen. Indien de persoon makkelijk weg had kunnen lopen kan hij zich niet op noodweer beroepen als hij toch besluit om de aanrander neer te knuppelen.
- b. De verdediging moet geboden zijn (**proportionaliteit**): De gedraging van de persoon die zich op noodweer beroept moet in redelijke verhouding staan tot de ernst van de aanranding. De keuze van het verdedigingsmiddel en de wijze waarop het is gebruikt, staan bij de beoordeling van de proportionaliteit centraal.

Tip van Lawbooks: De hoedanigheid van de persoon (**Garantenstellung**) die zich beroept op noodweer kan een rol spelen bij de invulling van de genoemde vereisten onder punt 3 (proportionaliteit en subsidiariteit). Dit blijkt ook uit het overzichtsarrest van de Hoge Raad, al noemt de Hoge Raad de term niet expliciet.¹ Wees dus alert als er op het tentamen aandacht wordt besteed aan de functie van de persoon die zich op noodweer beroept. Dit kan van belang zijn in het antwoord op de vraag. Zo wordt van een getrainde bewaker die aangevallen wordt verwacht dat hij gematigder en professioneler reageert dan een oud vrouwtje.

Stappenplan noodweerexcès

Noodweerexcès staat in art. 41 lid 2 Sr en is een schulduitsluitingsgrond. De verdachte zal zich op noodweerexcès beroepen indien zijn verdediging niet voldoet aan de eis van proportionaliteit. De vereisten voor een succesvol beroep op noodweerexcès zijn:

1. **Noodweersituatie (r.o. 3.6.1):** Er moet sprake zijn van een noodweersituatie. Kortom, je moet weer alle bovenstaande stapjes van noodweer afgaan. Je moet, om verder te gaan naar stap 2, concluderen dat het mis gaat bij de proportionaliteit. Indien de proportionaliteit in orde is, is er gewoon sprake van noodweer en niet van noodweerexcès.
2. **Disproportionele verdediging (r.o. 3.6.2):** De grenzen van de noodzakelijke verdediging moeten zijn overschreden. De verdediging moet met andere woorden dus disproportioneel zijn geweest. De grenzen van de noodzakelijk verdediging kunnen op verschillende manieren worden overtreden. Kies in het stappenplan een van de volgende varianten:
 - a. **Intensief noodweer (r.o. 3.6.2, onder a):** Hiervan is sprake als de verdediger te intens reageert op de dreiging. Stel je wordt aangevallen door iemand met een knuppel en jij trekt een pistool en leegt de hele clip in zijn hoofd.

- b. **Extensief noodweerexces (r.o. 3.6.2, onder b)**: Van deze vorm is sprake als de noodweer langer duurt dan noodzakelijk is..
 - c. **Tardief noodweerexces (r.o. 3.6.2, ook onder b)**: Deze vorm wordt ook wel extensief noodweerexces in de tweede graad genoemd. Hiervan is sprake als de verdediging wordt ingezet op het moment dat het gevaar niet meer bestaan, waardoor de verdediging eigenlijk zinloos is geworden.
3. **Een relevante hevige gemoedsbeweging (r.o. 3.6.2)**: Dit vereiste noemt de Hoge Raad niet expliciet op als apart vereiste, maar uit de gekozen formulering in r.o. 3.6.2 blijkt wel dat telkens sprake moet zijn van een relevante hevige gemoedsbeweging, zoals angst of radeloosheid. In de literatuur wordt dit onderdeel wel gezien als een apart vereiste, daarom behandelen wij hem ook zo.
4. **Dubbele causaliteit (r.o. 3.6.3)**: Tot slot moet sprake zijn van dubbele causaliteit. Dat houdt kort gezegd in dat:
- a. De gedraging het onmiddellijke gevolg moet zijn van een hevige gemoedsbeweging; én
 - b. Dat deze gemoedsbeweging is veroorzaakt door een wederrechtelijke aanranding.

Er moet dus een verband zijn tussen de gedraging en de gemoedsbeweging én tussen de gemoedsbeweging en de aanranding.

Tot slot moet ook hier weer gelet worden op de **Garantenstellung**. Dit begrip is reeds besproken. De Hoge Raad zegt in zijn arrest ook nog iets over culpa in causa en over putatief noodweer. **Culpa in causa** houdt in dat een beroep op noodweer(exces) niet mogelijk is indien de verdachte een situatie geeft uitgelokt waarin hij genoodzaakt was zichzelf te verdedigen (provocatie van de wederpartij dus). **Putatief noodweer** houdt in dat een persoon in de veronderstelling was dat hij werd aangevallen, terwijl dat eigenlijk helemaal niet het geval was. Putatief noodweer valt echter niet onder artikel 41 Sr (noodweer en noodweerexces) maar onder de ongeschreven schulditsluitingsgrond Avas.⁴

⁴ HR 22 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:456, r.o. 3.7.1, NJ 2016/316 m.nt. N. Rozemond (Overzichtsarrest Noodweer(exces)).

Overzicht eindoordeel rechter

Zowel de wederrechtelijkheid als de verwijtbaarheid kunnen terugkomen in de delictsomschrijving. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor het vierlagenmodel (zie voor meer informatie week 4 van de Lawbooks samenvatting). Als de wederrechtelijkheid als bestanddeel is opgenomen, is een beroep op een rechtvaardigingsgrond geen exceptief verweer maar juist een **bewijsweer**! Indien het beroep op de rechtvaardigingsgrond slaagt, zal de rechter niet komen tot OVAR maar juist tot vrijspraak (zie ook het beslissingsmodel, achterin dit document).

Hoe zit het echter als schuld als bestanddeel is opgenomen in de delictsomschrijving en de verdachte zich met succes beroept op een rechtvaardigingsgrond? Wat is dan de uitkomst? Vrijspraak of OVAR? Een succesvol beroep op een rechtvaardigingsgrond bij een delict waarbij schuld (culpa) als bestanddeel is opgenomen in de delictsomschrijving zal leiden tot vrijspraak. De verdachte heeft dan namelijk een rechtvaardiging voor zijn gedrag en hem kan derhalve ook geen verwijt worden gemaakt. Je kunt namelijk niet betogen dat iemand die een rechtvaardiging heeft voor zijn gedraging, voor exact dezelfde gedraging alsnog een verwijt kan worden gemaakt. Koopmans heeft het bovenstaande in een overzichtelijke tabel geplaatst:

Bestanddeel in de delictsomschrijving	Geslaagd beroep op rechtvaardigingsgrond	Geslaagd beroep op schulduitsluitingsgrond
Wederrechtelijkheid	Vrijspraak	OVAR
Schuld (culpa)	Vrijspraak	Vrijspraak

WEEK 7

SANCTIERECHT

Introductie

Deze laatste week draait weer om theorie. Je moet de verschillende soorten straffen en maatregelen kennen en weten wat ze inhouden. Belangrijk bij deze week is dat je weet of bepaalde combinaties van straffen en/of maatregelen mogelijk zijn. Over deze week kun je op je tentamen hooguit een algemene kennisvraag verwachten. Soms krijg je op het tentamen helemaal geen vragen over deze week. We volstaan hier door een overzicht te geven van de verschillende straffen en maatregelen. Voorts verwijzen we je voor deze week naar de uitwerkingen van de werkgroepopdrachten (gratis toegang op onze website bij aankoop van de betreffende samenvattingen) en naar de theorie in de Lawbooks samenvattingen.

Overzicht sancties

Strafrechtelijke sancties zijn reacties op ongeoorloofd gedrag. We kennen twee soorten strafrechtelijke sancties:

1. **Straffen**: De straffen staan in art. 9 Sr en kunnen onderverdeeld worden in:
 - a. Hoofdstraffen: We kennen in totaal vier hoofdstraffen (zie art. 9 lid 1 sub a Sr):
 - i. Gevangenisstraf (art. 10 e.v. Sr);
 - ii. Hechtenis (art. 18 e.v. Sr);
 - iii. Taakstraf (art. 22b e.v. Sr); en
 - iv. Geldboete (art. 23 e.v. Sr).
 - b. Bijkomende straffen: We kennen in totaal drie bijkomende straffen (zie art. 9 lid 1 sub b Sr):
 - i. Ontzetting van bepaalde rechten (art. 28 e.v. Sr);
 - ii. Verbeurdverklaring (art. 33 e.v. Sr); en
 - iii. Openbaarmaking van de rechtelijk uitspraak (art. 36 e.v. Sr).
2. **Maatregelen**: Het commune strafrecht voor volwassenen kent zeven maatregelen:
 - a. Onttrekking aan het verkeer (art. 36b Sr);
 - b. Ontnemingsmaatregel (art. 36e Sr);
 - c. Schadevergoedingsmaatregel (art. 36f Sr);
 - d. Terbeschikkingstelling (hierna: tbs) (art. 37a Sr);
 - e. Plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (ISD-maatregel) (art. 38m Sr);
 - f. Vrijheidsbeperkende maatregel (contactverbod bijv.) (art. 38v – 38z Sr).

Tip van Lawbooks

We geven je nog een aantal tips met betrekking tot de sancties:

- Op grond van art. 9 lid 5 Sr kan een bijkomende straf ook zonder hoofdstraf worden opgelegd.
- Maatregelen kunnen tezamen met een straf of een andere maatregel worden opgelegd (gevangenisstraf met tbs), maar ze kunnen ook zelfstandig worden opgelegd.
- Indien iemand volledig ontoerekeningsvatbaar is, zal er geen gevangenisstraf worden opgelegd. Wel is het mogelijk dat tbs wordt opgelegd om de maatschappij te beschermen. Indien iemand verminderd toerekeningsvatbaar is kan hij een gevangenisstraf krijgen én tbs.⁵
- Let op de meerdaadse samenloop. Daarvan is sprake wanneer een verdachte in één rits meerdere strafbare feiten pleegt (bijv. diefstal én bedreiging met de dood). Indien er sprake is van meerdaadse samenloop wordt er op grond van art. 57 lid 1 Sr slechts één straf uitgesproken (de verdachte krijgt dus niet twee aparte straffen voor de twee delicten). De vraag kan zijn: welke straf kan de rechter opleggen? Voor geldboetes geldt dat je deze mag stapelen. Voor gevangenisstraffen staat de regel in art. 57 lid 2 Sr.⁶

⁵ Voor een succesvol beroep op art. 39 Sr moet je immers volledig ontoerekeningsvatbaar zijn. Indien je verminderd toerekeningsvatbaar bent, kun je je niet beroepen op deze schulditsluitingsgrond en ben je alsnog strafbaar.

⁶ Zie je boek op blz. 326 voor een duidelijk voorbeeld. Er bestaat een kans dat je een soortgelijke vraag krijgt op het tentamen.

BESLISSINGSMODEL

VAN ART. 348 & 350 SV

Introductie

Om een einduitspraak te kunnen doen in een strafzaak, moet de rechter na afloop van het onderzoek ter terechtzitting de vragen van **art. 348 Sv** en **art. 350 Sv** doorlopen. We zeggen in de praktijk dat de formele vragen terugkomen in art. 348 Sv en de materiële vragen terugkomen in art. 350 Sv. Dat klopt ook, maar het is in werkelijkheid een klein beetje genuanceerder. Technisch gezien dient de rechter drie typen vragen te beantwoorden:

1. **Formele vragen** (ook wel voorvragen genoemd): Deze vragen komen aan bod in art. 348 Sv.
2. **Materiële vragen** (ook wel hoofdvragen genoemd): De materiële vragen liggen besloten in de eerste drie vragen van art. 350 Sv. De materiële vragen worden gevormd door de vier onderdelen van het strafbare feit (deze zullen we zometeen nogmaals voor de volledigheid herhalen).
3. De **straftoemetingsvraag**: Dit is de laatste vraag van art. 350 Sv en ziet op de straf die de verdachte moet krijgen, indien hij schuldig is bevonden. De laatste vraag van art. 350 Sv is dus officieel geen materiële vraag.

De volgorde waarin deze vragen zijn vermeld in art. 348 Sv en art. 350 Sv is dwingend: de rechter mag niet van deze volgorde afwijken. Hieronder volgt een compacte weergave van het beslissingsschema dat wij zojuist hebben besproken.

Formele vragen

De formele vragen van art. 348 Sv zijn:

1. **Is de dagvaarding geldig?** Heeft de dagvaarding de verdachte in goede orde bereikt en voldoet de dagvaarding aan de inhoudelijke eisen van art. 261 Sv? Zie in dit verband ook de zaak 'Onduidelijke tenlastelegging'.
 - a. **Nee?** De dagvaarding is nietig (art. 349 lid 1 Sv).
 - b. **Ja?** Ga door naar de volgende vraag.
2. **Is de rechter bevoegd?** Deze vraag ziet op de absolute en relatieve competentie van de rechter. De absolute competentie ziet op de vraag welke soort rechter bevoegd is (de rechtbank, de Hoge Raad etc.). De relatieve competentie ziet op de vraag in welke plaats de zaak aanhangig moet worden gemaakt (Amsterdam, Utrecht etc.). Zie in dit verband ook art. 2 Sv.
 - a. **Nee?** De rechter is onbevoegd (art. 349 lid 1 Sv).
 - b. **Ja?** Ga door naar de volgende vraag.
3. **Is de officier van justitie ontvankelijk?** Er zijn veel gronden voor niet-ontvankelijkheid. Enkele voorbeelden zijn het overlijden van de verdachte (art. 69 Sr), er kan al eerder uitspraak gedaan zijn over het begane feit (art. 68 Sr) en het

feit kan verjaard zijn (art. 70 Sr). Ook moet bij deze vraag voldaan zijn aan de beginselen van een goede procesorde (zie de samenvatting voor meer uitleg).

- a. **Nee?** De rechter verklaart officier niet-ontvankelijk (art. 349 lid 1 Sv).
 - b. **Ja?** Ga door naar de volgende vraag.
4. **Is er reden tot schorsing der vervolging?** Zie art. 14 tot en met art. 16 Sv. We pakken even art. 16 lid 1 Sv als voorbeeld: indien de verdachte aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt, dat hij niet in staat is de strekking van de tegen hem ingestelde vervolging te begrijpen, schorst de rechter de vervolging, in welke stand zij zich ook bevindt.
- a. **Ja?** De rechter schorst de vervolging (art. 349 lid 1 Sv).
 - b. **Nee?** We gaan door naar **art. 350 Sv!**

Materiële vragen

De materiële vragen worden gevormd door de definitie van de strafbare feit. Voor de volledigheid noemen we definitie nogmaals. De wettelijke delictsomschrijving bestaat uit bestanddelen. Iemand is dus pas strafbaar indien:

1. Er sprake is van een **menselijke gedraging** (hierna: **MG**);
2. De bestanddelen van de **delictsomschrijving** (hierna: **DO**) zijn vervuld;
3. De gedraging **wederrechtelijk** (hierna: **W**) is; en
4. De dader **verwijtbaar** (hierna: **V**) is.

Tip van Lawbooks: Let op de afkortingen en kijk waar ze terugkomen in de materiële vragen. Dan snap je ook waarom de definitie van het strafbare feit zo belangrijk is en waarom eigenlijk het volledige materiële strafrecht terugkomt in art. 350 Sv.

Art. 350 Sv bevat, taalkundig gezien, slechts drie materiële vragen. De tweede daarvan (te weten of het feit strafbaar is) kan echter worden onderverdeeld in twee afzonderlijke vragen. Je krijgt zo in totaal vier materiële vragen. Deze vragen luiden dan als volgt:

1. **Is bewezen dat het ten laste gelegde feit door de verdachte is begaan?** Deze eerste vraag kan gekoppeld worden aan de menselijke gedraging (**MG**). Heeft de dader het ten laste gelegde feit begaan?
 - a. **Nee?** De verdachte wordt vrijgesproken (art. 352 lid 1 Sv).
 - b. **Ja?** Ga naar de volgende vraag.

In de tweede materiële vraag van art. 350 Sv liggen dus twee van de zojuist besproken vier onderdelen van het strafbare feit besloten:

2. **Kan het bewezenverklarde feit worden gekwalificeerd?** Is dus aan alle bestanddelen voldaan? (**DO**)
 - a. **Nee?** De verdachte wordt ontslagen van alle rechtsgevolg (art. 352 lid 2 Sv).
 - b. **Ja?** Ga door naar de volgende vraag.

3. **Is het bewezenverklaarde ook wederrechtelijk? (W)**

- a. **Nee?** De verdachte wordt ontslagen van alle rechtsgevolg (art. 352 lid 2 Sv). Het bewezenverklaarde feit is niet wederrechtelijk indien de verdachte zich succesvol kan beroepen op een rechtvaardigingsgrond.
- b. **Ja?** Ga door naar de volgende vraag.

In de derde materiële vraag van art. 350 Sv (is de dader strafbaar?) ligt de vierde voorwaarde besloten, namelijk de schuld/verwijtbaarheid. (V)

4. **Is de verdachte verwijtbaar?**

- a. **Nee?** De verdachte wordt ontslagen van alle rechtsgevolg. Een verdachte is niet verwijtbaar als hij zich succesvol kan beroepen op een schulduitsluitingsgrond.
- b. **Ja?** De verdachte wordt veroordeeld. Ga door naar de laatste vraag van art. 350 Sv, de straftoematingsvraag.

De straftoematingsvraag

Tenslotte moet de rechter een straf en/of maatregel opleggen (art. 351 Sv), dan wel een verdachte schuldig verklaren zonder de oplegging van een straf of maatregel (art. 9a Sr). De **straftoematingsvraag** is nogmaals de laatste vraag van art. 350 Sv. Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten eerst alle overige vragen van art. 348 Sv en art. 350 Sv zijn beantwoord.

KIES OOK VOOR KWALITEIT.

Kies voor de best verkochte samenvatting van Utrecht en bestel je Lawbooks op www.lawbooks.nl/jaar1uu

Pakket voor blok 2 slechts €39,-

Alle samenvattingen, beschikbare oefenpakketten en uitwerkingen voor alle vakken van blok 2.

Jaarabonnement voor maar €99,-

Alle Lawbooks voor blok 2, 3 en 4 gratis thuis opgestuurd zodra ze beschikbaar zijn.

